

T.B.M.M.

(S. Sayısı: 876)

29.3.2005 Tarihli ve 5325 Sayılı Siyasi Partiler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve Anayasanın 89 uncu ve 104 üncü Maddeleri Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi ve Anayasa Komisyonu Raporu (1/1009)

T.C.

Cumhurbaşkanlığı

12/04/2005

Sayı: B.01.0.KKB.01-18/A-5-2005-281

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: 30.03.2005 günlü, A.01.0.GNS.0.10.00.02-5363/18367 sayılı yazınız.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca 29.03.2005 gününde kabul edilen 5325 sayılı "Siyasi Partiler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" incelenmiştir.

İncelenen Yasa'nın 1. maddesiyle, 22.04.1983 günlü, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'nın geçici 16. maddesi yürürlükten kaldırılmaktadır.

Yürürlükten kaldırılması öngörülen geçici 16. maddede,

"Türkiye Büyük Millet Meclisinde 10 veya daha fazla milletvekili bulunup da Devlet yardımı alamayan ve seçimlere girme hakkını elde edecek şekilde teşkilatlanmasını tamamlamış siyasi partilere, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten sonra, Siyasi Partiler Kanununun 'Ek Madde 1'de öngörülen esaslar dairesinde en az Devlet yardımı alan siyasi partiye yapılan yardım kadar Devlet yardımı yapılır. Bu partilerin 10'dan az olmakla birlikte en az 3 veya daha fazla milletvekiline sahip olmaları halinde kendilerine en az Devlet yardımı alan siyasi partiye yapılan yardımın 1/4'ü tutarında Devlet yardımı yapılır."

düzenlemesine yer verilmiştir.

Siyasal partilere yapılacak Devlet yardımı, 2820 sayılı Siyasi Partiler Yasası'na 27.06.1984 günlü, 3032 sayılı Yasa'yla eklenen ek 1. maddede düzenlenmiştir.

İlk düzenleniş biçimiyle, son milletvekili genel seçimlerine katılma hakkı tanınan ve yüzde 10'luk genel oy barajını aşan partilere devlet yardımı öngörülmüşken, bu kümeye ek olarak,

- 3349 sayılı Yasa'yla, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunan partilere,

- 3470 sayılı Yasa'yla, genel seçimlerde toplam geçerli oyların yüzde 7'sinden fazlasını alan partilere,

- 3673 sayılı Yasa'yla, seçimlere girme hakkını elde edecek biçimde örgütlenmesini tamamlamış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 10 ya da daha çok milletvekili bulunup da Devlet yardımı alamayan partilere,

- 3789 sayılı Yasa'yla da, yine seçimlere girme hakkını elde edecek biçimde örgütlenmesini tamamlamış ve en az üç milletvekiline sahip olan partilere,

Devlet yardımı yapılmasına olanak sağlanmıştır.

Görüldüğü gibi, siyasal partilere Devlet yardımı konusu, kapsamın genişlemesi yönünde gelişme göstermiştir.

Yasa'nın yürürlükteki kurallarına göre, genel seçimlere girmemiş ya da genel seçimlerden sonra kurulmuş olmakla birlikte, sonradan seçimlere katılma hakkını elde edecek biçimde örgütlenmesini tamamlamış siyasal partiler ile seçimlere katılmasına karşın yüzde 10'luk genel oy barajının altında kalmış siyasal partiler, daha sonra en az üç milletvekiline sahip olmaları durumunda Devlet yardımına hak kazanmaktadırlar.

İncelenen Yasa'yla yapılan düzenlemeden sonra, genel oy barajını aşan partiler dışında Devlet yardımından yararlanma, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde grubu bulunan siyasal partilere Devlet yardımını düzenleyen geçici kural uygulanıp hükmünü icra ettiği için, "milletvekili genel seçimlerinde toplam geçerli oyların yüzde 7'sinden fazlasını almak" koşuluna bağlanmaktadır. Böylece, Devlet yardımından yararlanma koşulları ağırlaştırılmakta, bu yardımdan yararlanacak siyasal partiler kümesinin kapsamı daraltılmaktadır.

1- Anayasa'nın 2. maddesinde, Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik bir devlet olduğu; 5. maddesinde, Devlet'in demokrasiyi korumakla görevli bulunduğu; 68. maddesinin ikinci fıkrasında, siyasal partilerin, demokratik yaşamın vazgeçilmez öğeleri olduğu; bu maddenin son fıkrasında da, siyasal partilere Devlet'in yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapacağı, bu yardımın bağlı olacağı ilkelerin yasayla düzenleneceği belirtilmiştir.

Siyasal partilerin demokratik yaşamın vazgeçilmez öğeleri olduğunun belirtilmesi, uyacakları ilkelerin Anayasa'da düzenlenmiş olması, yine Anayasa'nın 69. maddesinde, hesaplarının Anayasa Mahkemesi'nce incelenmesinin öngörülmesi ve kapatılmalarının da ancak Anayasa Mahkemesi kararına bağlı tutulması, hem anayasa koyucunun siyasal partilere verdiği önemin, hem de siyasal partilerin demokratik devlet düzeni içindeki konumunun göstergesidir.

Anayasa koyucunun siyasal partilere verdiği bu önem, siyasal partilerin bağımsızlıklarının korunması ve etki altında kalmadan yaşamlarını sürdürebilmeleri için Devlet yardımı yapılmasında da kendini göstermiş ve siyasal partilere "yeterli düzeyde ve hakça" mali yardım yapılması Anayasa'da öngörülmüştür.

Her siyasal partinin amacı, iktidara gelip, parti programı çerçevesinde çözüm önerilerini ve projelerini yaşama geçirerek ülkeyi yönetmektir. Halkın siyasal partilere ve siyasal yaşama ilgisinin yeterli olmadığı durumlarda, girilen iktidar yarışında siyasal partilerin parasal kaynakları arasındaki büyük eşitsizlikler, ulusal istencin seçim sonuçlarına adil biçimde yansımaya engel oluşturabilmektedir. Bu nedenle, demokratik yaşamın vazgeçilmez öğeleri olan siyasal partilere Devlet yardımı yapılması, anayasal önemi yanında, demokratik düzenin gereğidir.

Demokratik düzendeki yeri ve önemi ile işlevlerinin niteliği gözönünde bulundurulduğunda, siyasal partilere Devletçe parasal yardım yapılmasının kamu yararına uygun düştüğünün de kabulü gerekir.

Anayasa'nın 68. maddesinin son fıkrasında, Devlet'in siyasal partilere yeterli düzeyde ve hakça yardım yapacağı belirtilerek yasayla yapılacak düzenlemenin sınırına da yer verilmiştir. Buna göre, yasa ile getirilecek ilkelerin siyasi partiler yönünden yardımın "yeterli düzeyde" ve "hakça" olmasını sağlayacak nitelik taşıması gerekmektedir. Yasal düzenlemede, ayrıca, hakkın kötüye kullanılmasının önlenmesi ve kamu yararının korunması da önemli etmenlerdir.

İncelenen Yasa ile yapılan düzenlemenin yarattığı sonuca göre, genel oy barajını aşanlar dışında, yalnızca genel seçimlerde toplam geçerli oyların en az yüzde 7'sini alan siyasal partilere Devlet yardımı yapılması olanaklı kılınmakta, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde milletvekili bulunan diğer partiler, milletvekili sayısı ne olursa olsun, bu haktan yoksun bırakılmaktadır.

Siyasal partilere Devlet yardımı, herşeyden önce onların Devlet ve toplum yaşamında üstlendikleri işlevleri bir etki altında kalmadan yerine getirmeleri, böylece, ulusal istencin Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne tam yansımaya demokrasinin kurumsallaşması amacıyla yapılmaktadır.

Devlet yardımı yapılmasının diğer amacı ise, siyasal partilerin, bağımsızlıklarını sağlayarak, çıkar gruplarının baskılarına boyun eğmeden, yalnızca ülke ve toplumun ortak çıkarlarını gözeterek yansız görev yapmalarının yolunu açmaktır.

Kuşkusuz bunun yanında, büyüklük ve güçlerine göre kamu yararının ve ulusal istencin oluşmasına daha çok katkıda bulunacakları için, yeterli seçmen kitlesinin güvenini kazanan partiler yönünden ayırım yapılabileceği de gözden uzak tutulamaz.

Bu nedenlerle, ulusal istencin oluşmasına hemen hiç katkı sağlayamayan, siyasal parti olarak nitelendirilebilecek bir örgütsel yapısı ve etkinliği olmayan oluşumlara Devlet yardımı verilmemesi kamu yararının gereğidir.

Ancak, örgütlenmesini tamamlamış olmakla birlikte seçimlere katılmamış, seçimlere katılmakla birlikte yeterli oy alamamış ya da seçimlerden sonra kurulmuş ve belli sayıda milletvekilinin katılımıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde ulusal istencin oluşumuna katkıda bulunma olanağına kavuşmuş siyasal partilerin, büyüklük ve güçlerine göre farklı oranlarda da olsa, Devlet yardımı ile desteklenmeleri Anayasal kuralların ve kamu yararının gereğidir.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde belli sayıda milletvekili bulunmasına karşın kimi siyasal partileri Devlet yardımından yoksun bırakan yasal düzenleme, Anayasa'nın 2, 5 ve 68. maddeleriyle ve kamu yararıyla bağdaşmamaktadır.

2- Öte yandan, Anayasa'nın 7. maddesinde, yasama yetkisinin Türk Ulusu adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin olduğu; 75. maddesinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin genel oyla seçilen beşyüzelli milletvekilinden oluştuğu; 80. maddesinde, milletvekillerinin, seçildikleri bölgeyi ya da kendilerini seçenleri değil, tüm Ulusu temsil edecekleri; 88. maddesinde de, yasa teklif etmeye Bakanlar Kurulu ve milletvekillerinin yetkili olduğu belirtilerek, milletvekillerinin yasama işlevindeki önemi açıkça ortaya konulmuştur.

Siyasal partilerin amacı Parlamento'da temsil edilmek, giderek iktidara gelmek olduğuna ve yasama organı siyasal partilerden oluştuğuna göre, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde belli sayıda milletvekiline sahip olup, ulusal istencin oluşmasına katkıda bulunan siyasal partilerin Devlet yardımından yararlandırılmaması yasama işlevine de uygun düşmemektedir.

Yayımlanması yukarıda açıklanan gerekçelerle uygun görülmeyen 5325 sayılı "Siyasi Partiler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun", Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce bir kez daha görüşülmesi için, Anayasa'nın değişik 89 ve 104. maddeleri uyarınca ilişikte geri gönderilmiştir.

Ahmet Necdet SEZER

Cumhurbaşkanı

Anayasa Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Anayasa Komisyonu

Esas No.: 1/1009

Karar No.: 3

20.4.2005

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Başkanlığımızca 15.4.2005 tarihinde esas komisyon olarak Anayasa Komisyonuna havale edilen “29.3.2005 tarihli ve 5325 Sayılı Siyasi Partiler Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ve Anayasanın 89 ve 104 üncü Maddeleri Gereğince Cumhurbaşkanınca Bir Daha Görüşülmek Üzere Geri Gönderme Tezkeresi (1/1009)” Komisyonumuzun 20.4.2005 tarihli toplantısında görüşülmüştür.

Toplantımıza Adalet Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ve Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığı Temsilcileri katılmışlardır.

Sayın Cumhurbaşkanı geri gönderme tezkeresinde; Devlet yardımından yararlanma koşullarının ağırlaştırıldığını, bu yardımdan yararlanacak siyasi partiler kümesinin kapsamının daraltıldığını, öngörülen düzenlemenin Anayasanın 68 inci Maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “siyasi partilerin demokratik yaşamın vazgeçilmez öğeleri” olduğu ve son fıkrasında geçen “Siyasi Partilere Devletin yeterli düzeyde ve hakça mali yardım yapacağı” hükümlerine uygun düşmediğini, örgütlemesini tamamlamış olmakla birlikte seçimlere katılmamış, seçimlere katılmakla birlikte yeterli oy alamamış ya da seçimlerden sonra kurulmuş ve belli sayıda milletvekilinin katılımıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde ulusal iradenin oluşumuna katkıda bulunma imkanına kavuşmuş siyasi partilerin, büyüklük ve güçlerine göre farklı oranlarda da olsa, Devlet yardımı ile desteklenmelerinin Anayasal kurallar olduğu kadar kamu yararının da gereği olduğunu belirtmektedir.

Toplantımızda öncelikle Kanun metni, Teklifin gerekçesi ve Sayın Cumhurbaşkanının geri gönderme tezkeresi okunmuştur.

Kanunun tümü üzerindeki görüşmelerde aleyhte şu görüşler dile getirilmiştir.

- Kanunla öngörülen düzenleme Türkiye Büyük Millet Meclisine teklif olarak sevk edilışinden uzun bir süre sonra ve milletvekili transferlerinin başlaması nedeniyle gündeme getirilmiştir. Dolayısıyla zamanlama olarak doğru görülemez. Uzun vadede bu düzenlemeden fayda beklenemez. Türkiye Büyük Millet Meclisinde temsil edilmeyen partilere adil davranılmaması gelecekte daha bölünmüş yapıya yol açabilecektir.

- Milletvekillerinin sadece Devlet yardımı almak için istifa ediyor duruma sokulması doğru değildir.

- Siyasi Partiler Kanununun bütünlük içinde ele alınması ve bu çerçevede Devlet yardımının değerlendirilmesi doğru olacaktır.

- Demokrasinin, azınlığın haklarının korunduğu, çoğunluğun kararına dayanan bir rejim olduğu; Devlet yardımının milletvekillerinin şahsına değil parti tüzel kişiliğine verildiği unutulmamalıdır.

Aleyhteki görüşlere cevaben şu görüşler dile getirilmiştir:

- Siyasi Partilere Devlet yardımının ölçüsü açısından konu değerlendirildiğinde düzenleme doğrudur. Siyasi Partilerin son seçime girmemeleri durumunda Devletten yardım almamaları temel olarak kabul edilmelidir. Belli çıkar gruplarının baskısı altında kalmamalarının sağlanması amacıyla Devlet yardımı hakkaniyete uygun ölçüye göre verilmelidir.

- Demokrasinin korunması Devletin görevidir, ancak milletvekillerini Meclise taşıyan milletin oylarının hakkı da korunmalıdır.

- Üç milletvekili ya da on milletvekiline, sahip partilere yardım yapılması sağlıklı bir kriter değildir. Milletvekili transferlerini körükleme sonucunu doğuracak niteliktedir. Esasen bu ölçü 1990 ve 1992 yılında Siyasi Partilere Devlet yardımı konusundaki yasa kuralına geçici, bir hüküm olarak konulmuştur. Adeta çıkıntı bir madde görünümünü sergilemektedir. Öte yandan devletin partilere yardım konusunda ülkelerin genelde kabul ettikleri sistem son genel seçimlerde aldıkları oy esasını baz alan bir modeldir. Belki bu ilke bazında ülkemizdeki düzenleme gözden geçirilmelidir. Ancak Geçici 16 ncı maddedeki hüküm uygulamada haksız bir sonuca götürecektir. Gerçekten % 6.9'luk oy almış bir siyasi partiye mali yardım yapılamazken seçime girmiş ya da girmemiş, oldukça düşük oy almış bir siyasi partinin bir şekilde 3 milletvekiline sahip olması durumunda mali yardım yapılması gibi bir sonuç doğmaktadır ki bu durumu Anayasada yer alan kurallarla bağdaştırmak mümkün değildir.

Kanunun tümü üzerindeki görüşmelerden sonra maddelerine geçilmiş; 1, 2 ve 3 üncü maddeleri ile Tümü oya sunulmuş ve komisyonumuzca oy çokluğu ile aynen kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Burhan Kuzu</i>	<i>Semiha Öyüş</i>	<i>Mehmet Ali Bulut</i>
İstanbul	Aydın	Kahramanmaraş
Kâtip	Üye	Üye
<i>Ayhan Sefer Üstün</i>	<i>Uğur Aksöz</i>	<i>İbrahim Hakkı Aşkar</i>
Sakarya	Adana	Afyonkarahisar
		(Muhالیfım)
Üye	Üye	Üye
<i>Oya Araslı</i>	<i>Ersönmez Yarbay</i>	<i>Atila Emek</i>
Ankara	Ankara	Antalya
	(Muhالیfım,	
	muhalefet şerhim eklidir)	

Üye	Üye	Üye
<i>Mehmet Salih Erdoğan</i>	<i>Metin Kaşıkoğlu</i>	<i>Mustafa Nuri Akbulut</i>
Denizli	Düzce	Erzurum
Üye	Üye	Üye
<i>Yılmaz Kaya</i>	<i>Mevlüt Akgün</i>	<i>Atilla Kart</i>
İzmir	Karaman	Konya
Üye	Üye	Üye
<i>Kerim Özkul</i>	<i>Suat Kılıç</i>	<i>Mehmet Kurt</i>
Konya	Samsun	Samsun
	Üye	
	<i>İlyas Sezai Önder</i>	
	Samsun	

MUHALEFET ŞERHİ

1. Söz konusu Kanun Teklifi Değişikliği Nisan 2003'te TBMM Başkanlığına verilmiş, bir sene sonra ilgili komisyonda görüşülmeden İçtüzüğün ilgili maddesi gereği doğrudan gündeme alınmış, TBMM'de grubu bulunan partilerde istifalar başlayınca Meclis'te grubu bulunan her iki partinin oyları ile gündemin ön sırasına alınarak kanunlaştırılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanı söz konusu yasayı tekrar görüşülmek üzere TBMM'ne iade etmiştir. Bu kanunun yeniden görüşülerek çıkarılması AK Parti ve Cumhuriyet Halk Partisinin aleyhine olacaktır.

2. TBMM'de temsil edilen partilerin oy oranı % 54'tür. TBMM'de temsil edilmeyen partilerin, yani Meclis dışında kalan partilerin oy oranı % 46'dır. TBMM'de bulunan siyasî partiler Meclis dışı kalan % 46'lık oyun da haklarını korumak zorundadır. Bu kanun yeniden çıkarılırsa Meclis dışı kalan partilerin aleyhine olacaktır.

3. Hazine yardımı almak için Milletvekilleri istifa ediyor gibi bir anlayış tüm milletvekillerini rencide edici bir durumdur. İstifa bir haktır, istifa eden milletvekilinin bir partiye katılması da bir haktır. Hazine yardımını istifa eden milletvekilleri değil ilgili parti almaktadır. Hazine yardımı alan parti de bu harcamaları belgelemek zorundadır.

4. Siyasî Partiler Kanunu ile ilgili çalışmaların Hükümet tarafından sürdürüldüğü bilinmektedir. Siyasî Partiler Kanunu ile ilgili yeni düzenlemeler yapılırken hazine yardımı da o zaman ele alınmalıdır.

20.4.2005

Ersönmez Yarbay
Ankara

ANAYASANIN 89 ÜNCÜ VE 104 ÜNCÜ
MADDELERİ GEREĞİNCE CUMHURBAŞ-
KANINCA BİR DAHA GÖRÜŞÜLMEK
ÜZERE GERİ GÖNDERİLEN KANUN

ANAYASA KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**SİYASİ PARTİLER KANUNUNDA DEĞİŞİK-
LİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN**

**SİYASİ PARTİLER KANUNUNDA DEĞİŞİK-
LİK YAPILMASI HAKKINDA KANUN**

Kanun No. 5325   Kabul Tarihi: 29.3.2005

MADDE 1.- 22.4.1983 tarihli ve 2820
sayılı Siyasî Partiler Kanununun geçici 16 ncı
maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 2.- Bu Kanun yayımı tarihinde
yürürlüğe girer.

MADDE 3.- Bu Kanun hükümlerini
Bakanlar Kurulu yürütür.

MADDE 1.- Kanunun 1 inci maddesi
Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2.- Kanunun 2 nci maddesi
Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3.- Kanunun 3 üncü maddesi
Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

